

سبک رهبری سیدحسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در مواجهه با مخاطبِ هوادار

زاهد غفاری هشیجین^۱، راضیه بابائی^۲

چکیده

مقاله حاضر با هدف شناخت سبک رهبری شهید سیدحسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در مواجهه با هواداران در سخنرانی‌های عیدالتحریر (جشن آزادسازی جنوب لبنان) در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، با توجه به نظریه‌ی «قدرت رهبری» جوزف نای نگاشته شده است. این مقاله، درصدد پاسخ به این سؤال است که سبک رهبری شهید سیدحسن نصرالله در مواجهه با مخاطبِ هوادار، با توجه به مؤلفه‌های قدرت رهبری از نظر نای به چه صورت بوده است؟ روش مورد استفاده برای یافتن پاسخ این سؤال، روش کیفی از نوع اسنادی-تحلیلی است و داده‌ها با ابزار فیش‌برداری گردآوری شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داده است که شهید سیدحسن نصرالله در سخنرانی‌های عیدالتحریر در مواجهه با مخاطبِ هوادار، تلفیقی از دو سبک رهبری «تراکنشی» و «الهام‌بخش» را متناسب با شرایط محیطی آنها به کار گرفته است. رهبری تراکنشی وی با بهره‌گیری از دو مهارت «سازمانی و سیاسی» و رهبری الهام‌بخش وی با به کارگیری سه مهارت «هوش احساسی، ارتباطات و چشم‌انداز» و نیز بهره‌مندی از «هوش محیطی» در مواجهه با مخاطبِ هوادار، ظهور پیدا کرده است. او در مواجهه با هواداران، بیشتر از اعمال قدرت نرم و سبک رهبری الهام‌بخش استفاده نموده است.

کلیدواژه‌ها: سیدحسن نصرالله، حزب‌الله، لبنان، مخاطب، هوادار، سبک رهبری، قدرت نرم، قدرت سخت.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۸

۱. دانشیار، گروه علوم سیاسی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

ghafari@shahed.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

hn.1397@gmail.com

مقدمه

بسیاری از اندیشمندان، نظریاتی درخصوص سبک‌های گوناگون رهبری از منظر سیاسی، اجتماعی، مدیریت و برنامه‌ریزی ابراز داشته‌اند. در علوم سیاسی، سبک رهبری به مجموعه‌ای از روش‌ها، رفتارها و راهبردها اطلاق می‌شود که رهبران سیاسی برای هدایت سازمان‌ها، گروه‌ها و جوامع به کار می‌برند. باس و آوولیو (۱۹۹۴) سبک رهبری را شامل دو مؤلفه‌ی الگوهای رفتاری و تعاملات رهبر با پیروان معرفی نمودند که براساس ویژگی‌های شخصیتی، شرایط محیطی و اهداف سیاسی شکل می‌گیرد. سبک‌های رهبری می‌توانند اقتدارگرایانه، دموکراتیک، کاریزماتیک، الهام‌بخش (تحول‌گرایانه) یا تفویضی باشند (باس و آوولیو، ۱۹۹۴)؛ اما «جوزف نای» قائل به تلفیق سبک‌های رهبری برای افزایش قدرت و اثربخشی سبک رهبری است. او، رهبری اثربخش را در عمل، نیازمند آمیزه‌ای از مهارت‌های قدرت نرم^۱ و سخت^۲ می‌داند و آن را «قدرت هوشمند^۳» معرفی نموده است (نای، ۱۳۸۷ : ۱۳). نای، تلفیق روش‌های اعمال قدرت سخت (مثل تهدید و تنبیه) با روش‌های اعمال قدرت نرم (مثل تشویق و پاداش‌دهی) را موجب هم‌سو شدن مخاطبان یک رهبر با او در دستیابی به اهداف مشترک می‌داند.

به‌طورکلی، مخاطبان یک رهبر را می‌توان براساس نوع رابطه‌شان با وی در دسته‌های متفاوتی قرار داد: «هوادار»، «مخالف» و «بی‌طرف». متناسب با هر یک از این گروه مخاطبان، رهبر موظف است نوع متفاوتی از روش‌های اعمال قدرت را به کار گیرد تا به هم‌سوئی آنها با اهداف خود نائل آید.

قدرت رهبری و عملکرد شهید سیدحسن نصرالله در دستیابی به اهداف حزب‌الله لبنان و تطبیق آن اهداف در راستای منافع ملی در طول بیش از سه دهه، موجب شد تا مجامع بین‌المللی وی را نه تنها به‌عنوان فردی مؤثر در تصمیمات سیاسی لبنان، بلکه مؤثر در عرصه سیاست بین‌الملل بشناسند. مخاطبان شهید نصرالله نیز همچون مخاطبان هر رهبر سیاسی به سه دسته تقسیم می‌شدند که هواداران او مورد بحث این مقاله هستند. این دسته شامل هواداران داخلی و خارجی او بودند که از افراد، گروه‌ها و کشورهای موافق وی تشکیل شده‌اند.

مقاله حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که «سبک رهبری شهید سیدحسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان، در مواجهه با مخاطب هوادار به چه صورت بوده است؟» نگارندگان تلاش

1 soft power
2 hard power
3 smart power

کرده‌اند با مطالعه سخنرانی‌های دبیرکل حزب‌الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، الگوی رهبری شهیدنصرالله در مواجهه با هواداران را بر مبنای نظریات نای در خصوص قدرت و رهبری استخراج کند و چگونگی اعمال قدرت و سبک رهبری نصرالله در این سخنرانی‌ها را به‌نمایش گذارند.

پیشینه پژوهش

طی بیش از سه دهه گذشته و از زمان انتخاب شهیدنصرالله به‌عنوان دبیرکل حزب‌الله لبنان و وقوع درگیری‌های متعدد این حزب با رژیم اشغالگر قدس و تحمیل شکست‌های متعدد به آن رژیم، پژوهش‌هایی درباره حزب‌الله لبنان و شخصیت شهیدنصرالله صورت گرفته است. این پژوهش‌ها به موضوع‌هایی همچون: مطالعه نقش حزب‌الله در مواجهه با اشغالگران لبنان و فلسطین پرداخته یا در مواردی به پژوهش در خصوص ابعاد شخصیت شهیدنصرالله پرداخته‌اند. این پژوهش‌ها به بررسی اهداف تأسیس، زمینه‌های فکری، دیدگاه‌ها و زمینه‌های تداوم و بقای حزب‌الله لبنان (قاسم، ۱۳۸۳)، عوامل مؤثر در توفیق فعالیت‌های حزب‌الله لبنان در مقابله با اشغالگران (عترسی، ۱۳۸۰)، نقشی که ترکیب جنگ چریکی با عملیات روانی، با توجه به گروه‌های مخاطب (هوادر، مخالف، بی‌طرف)، استفاده از جنبه‌های نمادین عمل جمعی در موفقیت حزب‌الله (اردیزی، ۱۳۸۹)، تأثیرگذاری جنگ نامتقارن ۲۰۰۶ بر ابعاد مختلف نظامی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی امنیت ملی رژیم اسرائیل و کاهش آنها (دهقانی‌فیروزآبادی، ۱۳۸۶)، روند تبدیل جنبش اسلامی حزب‌الله از قدرتی محلی به قدرتی منطقه‌ای (زارعان، ۱۳۹۳)، دستاوردهای مقاومت اسلامی لبنان در منظومه فکری شهیدنصرالله و تأثیر آن بر امنیت محور مقاومت، حول پنج مضمون اصلی «برتری عوامل معنوی، ساختار توانمند، برتری اطلاعاتی و امنیتی، ایفای نقش منطقه‌ای و برخورداری از حمایت یک قدرت منطقه‌ای» (مبینی و قاسمی، ۱۳۹۸) و تأثیر هریک بر امنیت محور مقاومت پرداخته‌اند.

پس از جنگ ۳۳ روزه رژیم اشغالگر قدس با حزب‌الله نیز پژوهش‌هایی به ابعاد گوناگون این جنگ پرداخته‌اند. روند شکل‌گیری افکار عمومی در جنگ ۳۳ روزه لبنان با تلاش‌های رسانه‌های صهیونیستی با هدف برقراری ارتباط میان موضوعات جنگ و منافع شخصی شهروندان لبنانی و ناکامی این فرایند با حمایت حزب‌الله از مردم بدون در نظر گرفتن منافع گروهی (باصری، ۱۳۸۶)، تأثیرات مقاومت اسلامی لبنان در جنگ ۳۳ روزه در مواجهه با ارتش

رژیم صهیونیستی و تأثیرات مقاومت بر جامعه لبنان، جامعه عرب زبان رژیم صهیونیستی و منطقه غرب آسیا با مدیریت نبرد در دو جنبه سیاسی و نظامی توسط حزب‌الله (بلقزیر، ۱۳۸۸)، از جمله این پژوهش‌ها هستند.

مطالعه‌ی نقش و عملکرد رهبر مقاومت لبنان در جنگ هشت روزه غزه و نقش وی در راه‌اندازی و اجرای جنگ روانی علیه رژیم صهیونیستی (احمدی، ۱۳۹۱) و عوامل تأثیرگذار بر شکل‌گیری شخصیت انقلابی شهیدنصرالله (عوامل شخصیتی، اجتماعی و فرهنگی) (بیدی قره‌باغ، ۱۳۹۲) نیز به موضوع شخصیت و رهبری شهید نصرالله پرداخته‌اند. خلاصه‌ی موجود درخصوص الگوی سبک رهبری شهید نصرالله در مواجهه با پیروان و هوادارانش، نگارندگان را بر آن داشت تا سبک رهبری دبیرکل حزب‌الله لبنان را براساس نظریات نای و فارغ از ابعاد شخصیتی و مذهبی ایشان استخراج نمایند.

روش

پژوهش حاضر از نوع اکتشافی و به روش تحلیلی-اسنادی به‌انجام رسیده است. جامعه آماری این پژوهش، جامعه متنی است و در آن از انواع اسناد متنی مانند کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های موجود پیرامون مفاهیم و روش‌های اعمال قدرت سخت و نرم، سبک رهبری و ویژگی‌های آن و نیز متن سخنرانی‌های شهیدنصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان (موجود در پایگاه‌های رسمی حزب‌الله و پایگاه‌های رسمی انعکاس‌دهنده فعالیت‌های حزب‌الله لبنان) استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، فیش‌برداری است و نمونه‌ی مورد مطالعه نیز کلیه سخنرانی‌های شهیدنصرالله در سال‌روز آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ مه سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ - به‌استثنای سخنرانی‌های ناموجود در سایت حزب‌الله، مربوط به سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۷- بوده است. در تمام متن این مقاله در مواردی که از سخنرانی‌های سیدحس نصرالله نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم شده، از عبارت (نصرالله، سال سخنرانی) برای ارجاع‌دهی استفاده شده است؛ مانند: «(نصرالله، ۲۰۱۱)». از آنجا که روش این تحقیق، کیفی است، نتایج آن قابلیت تعمیم نخواهند داشت.

چارچوب نظری

۱. دیدگاه جوزف نای پیرامون سبک‌های رهبری

جوزف نای در سال ۲۰۰۴ در کتابی با عنوان «قدرت نرم» به تشریح ابعاد و سطوح قدرت نرم پرداخت و در سال ۲۰۰۸ (۱۳۸۷) با انتشار کتاب قدرت رهبری^۱، رابطه رهبری با قدرت نرم و سخت و در نتیجه بهره‌مندی از قدرت هوشمند توسط رهبر را با «انتخاب سبک رهبری متناسب با شرایط محیطی» تشریح کرده است. به نظر نای، «قدرت» مترادف با منابع تولید آن (مثل ثروت، جایگاه اجتماعی و مقام رسمی) نیست و لزوماً افرادی که بیشترین منابع قدرت را در اختیار دارند به نتیجه مطلوب (یعنی تغییر رفتار دیگران) نمی‌رسند (نای، ۱۳۸۷: ۷۰)؛ زیرا بسیاری از افراد با دریافت پاداش یا تهدید از اهداف خود دست نمی‌کشند و به تغییر رفتار تن نمی‌دهند. نای برای این وضعیت، مفهوم «قدرت نرم» را در برابر «قدرت سخت» طرح نموده است. به عقیده وی، استفاده از تشویق یا تهدید به محرومیت از پاداش در حیطه قدرت سخت قرار می‌گیرند؛ درحالی‌که، گاه می‌توان بدون استفاده از این تهدید و تطمیع به نتایج مطلوب رسید و این یعنی «کسب نتایج دلخواه به‌وسیله جذب دیگران، نه تحریکشان با انگیزه‌های مادی» و همراه و همکار ساختن آنها، به‌جای مجبور کردنشان به انجام کار (نای، ۱۳۸۷: ۷۰). وی تفاوت دو قدرت سخت و نرم را در «ماهیت رفتار» و «منابع قدرت» می‌داند و تصریح می‌کند: «در تمایز بین قدرت سخت و نرم، میزان درجه تفاوت در ماهیت رفتار و در ملموس بودن منابع اهمیت بسیار دارد. هردو، جنبه‌هایی از توانایی دستیابی به هدف از راه تأثیر بر رفتار دیگران هستند. قدرت فرمان‌دهی (توانایی تغییر آنچه دیگران انجام می‌دهند) می‌تواند در اجبار یا انگیزش، ریشه داشته باشد. قدرت همکارانه (توانایی شکل‌دهی به آنچه دیگران می‌خواهند) می‌تواند به جذابیت ارزش‌ها یا توانایی تدوین برنامه انتخاب‌های سیاسی متکی باشد. در شرایط دنیای واقعی، قدرت سخت و نرم اغلب درهم‌آمیخته‌اند، آن هم گاهی با لایه نازکی از جذابیت که روی روابط بنیادین متکی بر اجبار یا تطمیع کشیده شده است» (نای، ۱۳۸۷: ۷۲).

نای حتی پیش‌تر می‌رود و شاخص قدرت رهبران را به موفقیت آنها در «تکرار» تقاضا، «اندازه»ی تقاضا و «دامنه»ی تقاضایی که از پیروان دارند، نسبت می‌دهد (نای، ۱۳۸۷: ۷۴) و تصریح می‌کند که بهره‌مندی رهبران از قدرت نرم در حوزه‌های گوناگون متفاوت است. ممکن

1. The Powers to lead. این کتاب در ایران با عنوان «رهبری و قدرت هوشمند» ترجمه شد.

است، رهبر در حوزه‌های دارای قدرت نرم بالا و در حوزه‌هایی دیگر فاقد این حد از توانایی باشد (نای، ۱۳۸۷: ۷۹). نای معتقد است رهبری، یک رابطه اجتماعی و رهبر، فردی است که «به یک گروه در خلق و دستیابی به اهداف مشترک کمک می‌کند» (نای، ۱۳۸۷: ۴۵). به نظر وی، این رابطه اجتماعی دارای سه مؤلفه کلیدی «رهبران، پیروان و متنی که در آن تعامل می‌کنند» است (نای، ۱۳۸۷: ۱۵) و «قدرت» تنها فرمان دادن نیست؛ بسته به این که «مخاطب چه کسی باشد» و «دستیابی به نتیجه چگونه رخ داده باشد»، معنای قدرت، تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد. از دیدگاه وی، قدرت، وابستگی نزدیکی با «زمینه‌ی رابطه‌ی افراد دارد و زمینه نیز وابسته به «جایگاه و نقش افراد در موقعیت» است (نای، ۱۳۸۷: ۶۹).

جوزف نای «رهبران الهام‌بخش» را رهبرانی می‌داند که از قدرت نرم بیشتری استفاده می‌کنند و رهبرانی را که اغلب مواقع از قدرت سخت استفاده می‌کنند «رهبران تراکنشی» نام‌گذاری می‌کند. رهبر دگرگون‌کننده یا الهام‌بخش، پیروان را در جهت اهداف گروهی و جمعی سوق می‌دهد حتی اگر اهداف و منافع شخصی آنان به‌خطر افتند؛ اما رهبر تراکنشی، پیروان را به کمک افزایش یا کاهش منافع شخصی‌شان کنترل و هدایت می‌کند. درحقیقت، رهبر الهام‌بخش، پیروانش را رشد داده و به‌دنبال تغییر شرایط موجود است (نای، ۱۳۸۷: ۱۲۷).

نای به‌طور ویژه تأکید دارد که «محیط» در انتخاب سبک رهبری اثربخش‌تر توسط رهبر مؤثر است. به‌عنوان مثال، رهبری الهام‌بخش (استفاده از قدرت نرم) در دوره‌های تحول سریع یا مقطعی اجتماعی و سیاسی کاربرد مؤثرتری دارد و رهبری تراکنشی (استفاده از قدرت سخت) در دوره‌های ثبات اجتماعی (نای، ۱۳۸۷: ۱۳۶).

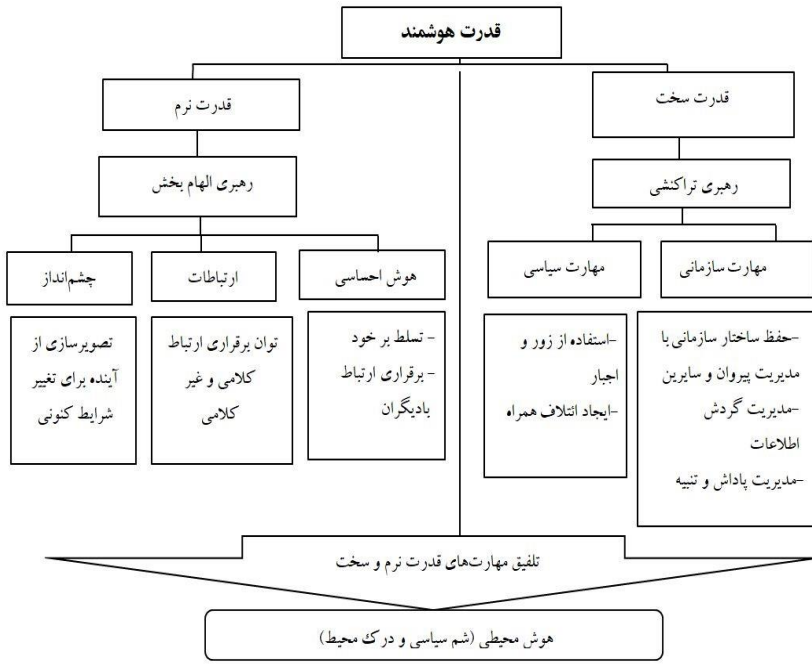
از نظر نای، سه مهارت ویژه برای به‌کارگیری قدرت نرم و تأثیرگذاری رهبران بر دیگران وجود دارد: «هوش احساسی»، «ارتباطات» و «چشم‌انداز». دو مهارت «سازمانی» و «سیاسی» نیز در کاربست قدرت سخت توسط رهبران اساسی هستند. وی، هوش احساسی را نشأت‌گرفته از دو مؤلفه‌ی «تسلط بر خود» و «برقراری ارتباط با دیگران» می‌داند که می‌توانند به رهبر این امکان را دهند تا علایق و ارزش‌های خود را به سایرین (اعم از پیروان و غیر آنها) منتقل کند و ایشان را مجذوب ارزش‌های مطلوب خود نماید. «هوش احساسی» ممکن است ذاتی باشد یا محصول یادگیری و با گذشت زمان افزایش یابد. رهبر می‌تواند با بهره‌مندی از این مهارت، کاریزمای خود را در محیط‌های گوناگون، تحت کنترل گیرد. منظور نای از مهارت «ارتباطات»، توانایی برقراری ارتباط مؤثر رهبر با دیگران به‌صورت کلامی و غیرکلامی است.

سخنرانی، رفتار بدن و استفاده از نمادها و نشانه‌ها در ارتباط با دیگران، از جمله راه‌های برقراری ارتباط مؤثر هستند. از دیدگاه نای، منظور از «چشم‌انداز»، داشتن مهارت نشان دادن تصویری از وقایع است که برای پیروان و دیگران، الهام‌بخش باشد یا به تفکرات و ارزش‌های مورد نظر رهبر معنا بخشد. بهره‌مندی از این مهارت به رهبر برای ایجاد اهداف مشترک در مخاطبان و تغییر وضعیت موجود در جهت رسیدن به وضعیت جدید کمک کند. حدود و ابعاد چشم‌انداز یک رهبر نیز به نوع رهبری وی (الهام‌بخش یا تراکنشی) وابسته است؛ ممکن است، چشم‌انداز رهبر، تصاویری دور باشند یا نزدیک. جوزف نای همچنین، تلفیق پنج مهارت پیشین را «هوش محیطی» می‌نامد. از دیدگاه وی، رهبری که بتواند شرایط اثرگذاری بر محیط را بشناسد، بتواند شانس اثرگذاری خلق کند و سبک رهبری خود را با نیازهای پیروان تطبیق دهد، دارای هوش محیطی یا شمّ سیاسی است (نای، ۱۳۸۷: ۱۳۷-۱۶۰).

۲. آشنایی با مخاطبان هوادار شهید سیدحسین نصرالله

مخاطبان هوادار شهیدنصرالله به‌عنوان دبیرکل حزب‌الله لبنان شامل سه دسته «کشورها»، «گروه‌ها» و «افراد»، هوادار شهیدنصرالله و مقاومت اسلامی لبنان هستند. از سوی دیگر، می‌توان مخاطبان هوادار او را در دو دسته هواداران «داخلی» و «خارجی» تقسیم کرد. دسته اول: شامل گروه‌ها، احزاب و افراد پیرو دبیرکل یا هوادار حزب‌الله و مقاومت اسلامی در داخل لبنان هستند. دسته دوم: شامل افراد هوادار منافع ملی لبنان و کشورهای حامی استقلال لبنان هستند که به گفته‌ی شهیدنصرالله فقط شامل دو کشور ایران و سوریه است.

شکل ۱: مدل مفهومی قدرت هوشمند از نظر جوزف نای (منبع: نگارندگان)

یافته‌ها

۱- رهبری تراکنشی شهید نصرالله در مواجهه با هواداران

از آنجا که نمونه مورد مطالعه این پژوهش، سخنرانی‌های شهید نصرالله در عیدالتحریر (۲۵ مه) سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ بوده است و هیچ‌یک از این سخنرانی‌ها در زمان وقوع جنگ‌های داخلی لبنان یا جنگ با رژیم اسرائیل و یا صرفاً در حضور اعضای حزب‌الله لبنان نبوده‌اند، در مقاله حاضر و در بحث رهبری تراکنشی، شهید نصرالله در مواجهه با مخاطب هوادار، قدرت درون‌گروهی وی به‌عنوان دبیرکل مورد نظر نیست؛ بلکه سبک رهبری وی در زمان صلح و خارج از فضای سلسله‌مراتبی سازمان و درمواجهه با مخاطب هوادار مورد تحلیل قرار گرفته است.

۱-۱- بهره‌برداری شهید نصرالله از مهارت سازمانی در رهبری

۱-۱-۱- توان مدیریت ساختار سازمانی حزب‌الله

آنچه را که جوزف نای «توان مدیریت ساختار سازمانی» نامیده است، بیشتر مرتبط با سلسله‌مراتب سازمانی و استفاده از ابزارهای تشویق و تنبیه ملموس و آنی به‌واسطه‌ی رهبری تراکنشی سرگروه، درون سازمان است؛ اما این توانایی درمورد سایر افراد تحت قیمومیت سرگروه نیز تعمیم می‌یابد. اینکه یک رهبر بتواند هواداران غیرعضو آن گروه را مدیریت کند به روابط درون‌سازمانی محدود نمی‌گردد. مطالعه بیانات دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است وی از مقام رسمی خود در حزب‌الله بهره برده و در سخنرانی‌های عمومی به استفاده از روش‌های «تشویق»، «روحیه‌بخشی» یا «انذار» و «محدودسازی فعالیت» هواداران خود مبادرت داشته است.

شهید نصرالله، سالیان متمادی در جشن آزادسازی جنوب لبنان باهدف تقویت روحیه هواداران حزب‌الله به تشویق آنها برای ایستادگی بر پیمان خود با مقاومت پرداخته است. وی، این موضوع را در «تمامی» سخنرانی‌های برگزارشده در جشن آزادسازی جنوب (۲۰۰۰-۲۰۱۸) مورد توجه قرار داده و با عبارات و مضامین مشابهی از هواداران مقاومت خواسته است از پیروزی مقاومت محافظت کنند. از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- «این دستاورد و پیروزی باید حفظ، تقویت و ایمن‌سازی شود... اجازه ندهید کسی در این مسئله، اختلال ایجاد کند» (نصرالله، ۲۰۰۰).
- «این عید، عیدی است که هیچ‌کس نمی‌تواند آن را از بین ببرد... زیرا با خونی نوشته شده که در رگ‌های مجاهدین ما جریان دارد» (نصرالله، ۲۰۰۶).
- «همان‌طور که در ۲۵ مه (۲۰۰۰) بازگشتید، در مرزها قدم زدید، جشن گرفتید و پرچم‌ها را برافراشتید؛ همان‌طور بمانید، بسازید، آباد کنید، بکارید، قدم بزنید و به‌هیچ‌وجه از این دشمن نترسید» (نصرالله، ۲۰۱۴).

در میان تمامی سخنرانی‌های عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) تنها در مورد دو موضوع دبیرکل حزب‌الله لبنان از مقام سازمانی خود برای محدود ساختن مخاطبان هوادار استفاده کرده است: مورد اول؛ زمانی است که وی در سخنرانی سال ۲۰۱۲ برای تشکر از دولت لبنان به‌خاطر تلاش‌هایش در پرونده آدم‌ربایی در مرزهای لبنان و انتقال ربه‌شده‌گان به سوریه- نام سعد حریری را به‌زبان آورده است و حضار با سر و صدا به او اعتراض کرده‌اند. نصرالله سریعاً واکنش

نشان‌داده و تأکید کرده است که این واکنش با اخلاق وی سازگاری ندارد و وی معتقد است که از هر کار خوبی باید تقدیر نمود. به‌این‌ترتیب، وی هواداران خود را از تفرقه‌آفرینی و دامن‌زدن به اختلافات سیاسی انذار داده است. مورد دوم؛ در عیدالتحریر سال ۲۰۱۳، وی در پاسخ به افرادی که ادعا کرده‌اند، حزب‌الله، نوجوانان را به جنگ می‌فرستد و موجب مرگ آنها می‌شود، گفته است که اولاً، هیچ‌گاه حزب‌الله در جنگ از نیروهای نوجوان استفاده نکرده است و ثانیاً، از سال‌ها پیش از این ادعا، محدودیت‌هایی برای حضور نیروهایی که تنها پسر خانواده هستند در میدان جنگ، اعمال شده است (نصرالله، ۲۰۱۳). شهید نصرالله از این طریق، محدودیت‌هایی که برای اعضای حزب‌الله اعمال شده است را به اطلاع همگان رسانده است.

۲-۱-۱ - کنترل و مدیریت گردش اطلاعات (رو به بیرون و رو به درون)

بُعد دیگر مهارت سازمانی از نظر نای، «مدیریت گردش اطلاعات» از سوی رهبر است. به این معنا که رهبر تسلط داشته باشد که چه اطلاعاتی از درون سازمان به بیرون نشت پیدا کند و نیز ورود چه اطلاعاتی از بیرون برای بقای سازمان و حفظ جایگاه رهبر یا اعتبار گروه، مورد نیاز است. مطالعه‌ی بیانات دبیرکل حزب‌الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است که وی در مواجهه با مخاطبان هوادارش از کاربست این مهارت، بهره برده است. نصرالله از یک‌سو اطلاعاتی را که از فعالیت‌های مخالفان داخلی و خارجی داشته است با اطمینان نشت داده؛ از سوی دیگر با افشای حجم اندکی از اطلاعات حزب‌الله (سازمان تحت مدیریت خود)، موجب ترساندن مخالفان و ایجاد تشویش از هیمنه‌ی حزب‌الله شده است. وی در هر دو حالت، موجب امیدبخشی و افزایش روحیه مخاطبان هوادارش گشته است.

شهید نصرالله در سالروز آزادسازی جنوب در موارد متعددی، اطلاعاتی را پیرامون فعالیت‌های گروه‌های مخالف مقاومت، افشا نموده است. این امر اولاً، نشان‌دهنده اعتماد وی به گزارشگران حزب‌الله و دقت بالای ایشان بوده؛ ثانیاً، علاوه بر آگاه‌سازی هواداران از این اطلاعات، موجب فشار بر مخالفان داخلی و خارجی حزب‌الله، تخریب روحیه ایشان و افزایش روحیه هواداران گشته است. از مصادیق استفاده از این روش، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اظهار اطلاع از تلاش‌های دولت لبنان و مخالفان داخلی برای سازش با رژیم اسرائیل، پیش از پیروزی حزب‌الله در ۲۵ مه سال ۲۰۰۰ و اجرای قطعنامه ۴۲۵ (نصرالله، ۲۰۰۳).

- افشای اطلاعاتی در مورد خصومت‌آفرینی‌های عمدی بین فرقه‌های سیاسی و مذهبی لبنان و تلاش‌های مخالفان برای توسل به نهادهای بین‌المللی و آمریکا با هدف واسطه قراردادن آنها میان فرقه‌ها (نصرالله، ۲۰۰۶).
- افشای پشتیبانی‌های مالی، تسلیحاتی و لجستیکی عربستان سعودی و آمریکا از معارضان و تروریست‌های داعش (نصرالله، ۲۰۱۴).
- از سوی دیگر، مطالعه‌ی بیانات دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است، وی در مدیریت گردش اطلاعات به درون و بیرون از حزب‌الله با به‌رخ‌کشیدن قدرت روحی نیروهای حزب، موجب تخریب اعتماد به نفس نیروهای دشمن گردیده است. از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- «برادران و عزیزان فلسطینی، به خدا سوگند، این (رژیم) اسرائیل با سلاح‌های هسته‌ای و قدرتمندترین نیروی هوایی منطقه از خانه عنکبوت سست‌تر است» (نصرالله، ۲۰۰۰).
- «شکست ۲۵ مه سال ۲۰۰۰، آغاز یک دوران جدید و ورود مقاومت به مرحله پیروزی و از دست رفتن عظمت (رژیم) اسرائیل در نظر ساکنان منطقه بوده است» (نصرالله، ۲۰۰۶).
- «به خدای بزرگ قسم، این مقاومت از آوریل ۱۹۸۲ تا امروز... هیچگاه بیش از امروز، نفرت، عزت، امکانات چه از لحاظ کمیت و چه از لحاظ کیفیت، تجربه و عزم نداشته و مجاهدان آن بیش از امروز، شجاعت، آمادگی، پذیرش و حضور نداشته‌اند» (نصرالله، ۲۰۱۵).
- نصرالله با استفاده از این عبارات در سال‌های متوالی، ضمن پنهان نگه‌داشتن اطلاعات حزب‌الله به تخریب روحیه نیروهای رژیم اسرائیل و امیدبخشی به مخاطبان هوادار خود پرداخته است.

۲-۱- بهره‌برداری شهید نصرالله از مهارت سیاسی در رهبری

مطالعه بیانات شهید نصرالله در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است، وی هرگز از روی زور یا اجبار برای قبول اهداف و ارزش‌هایش از سوی مخاطب هوادار استفاده نکرده و تنها به «تلاش برای حفظ موقعیت برتر نسبت به سایر گروه‌ها» پرداخته است. به این منظور، وی از روش آگاهی‌بخشی در مقابل گمراه‌سازی‌های دشمنان و سایر گروه‌های مخالف استفاده کرده است. برخی از موارد کاربست این مهارت به این شرح است:

شهید نصرالله در سخنرانی عیدالتحریر سال ۲۰۰۳، کوشیده است، مخاطبان هوادار (و بی‌طرف) را از برنامه آمریکا برای ورود به منطقه و اشغال نظامی آن برای ایجاد غرب آسیای

(خاورمیانه‌ی) جدید آگاه نماید. وی تأکید کرده است که این اشغال‌گری در درجه اول با هدف حفظ برتری رژیم اسرائیل در مقابل ملت‌های عرب منطقه و سپس به‌جهت تضعیف، تحقیر و پراکنده‌سازی ملت‌های منطقه است. شهیدنصرالله، پرونده‌سازی‌ها علیه ایران در مجامع بین‌المللی و همچنین، تحریم و تضعیف آن کشور و سوریه، لبنان و فلسطین را محکوم نموده و از همه ملت‌های منطقه خواسته است براساس وظایف ایمانی، اخلاقی و بشردوستانه به حفظ توانایی و عناصر قدرت خود بپردازند (نصرالله، ۲۰۰۳).

دبیرکل حزب‌الله لبنان در سالروز آزادسازی جنوب لبنان در سال ۲۰۰۸، راهبرد مقاومت را تبیین کرده است. وی «بیرون‌راندن رژیم اسرائیل از خاک لبنان» و نیز «دفاع از وطن و مردم در مقابل دشمن» را دو راهبرد اصلی مقاومت لبنان عنوان کرده است. شهیدنصرالله، علاوه بر اشاره به تاریخ شکل‌گیری مقاومت در لبنان و نقش اساسی امام موسی صدر در تشویق مردم به مقاومت در برابر رژیم اسرائیل، موضع لبنانی‌ها نسبت به رژیم اسرائیل را تشریح نموده و مردم لبنان را در سه دسته قرار داده است: «بی‌طرف»، «خائن» و «وفادار» به مقاومت. وی، دسته اول را افرادی معرفی کرده است که هر اتفاقی برایشان بیفتد برای آنها اهمیتی ندارد. دسته دوم، افرادی هستند که حاضرند برای مصلحت خودشان با رژیم اسرائیل کنار بیایند (مانند اعضای ارتش آنتوان لحد) و دسته سوم، افرادی هستند که مقاومت را یک فریضه شرعی، انسانی و اخلاقی می‌دانند و از این‌رو، حاضرند برای آزادی وطن هر نوع فداکاری انجام دهند (نصرالله، ۲۰۰۸). به‌این‌ترتیب، وی «تبعیت از دو استراتژی آزادی و دفاع» را وجه تمایز هواداران مقاومت با سایر مردم لبنان معرفی کرده است.

دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر سال ۲۰۱۳، با تشریح چگونگی شکل‌گیری داعش در سوریه با حمایت کشورهای آمریکا، بریتانیا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ترکیه و سایر کشورهای نفتی از گروه‌های معارض سوری با هدف پیشگیری از مذاکره و تلاش برای سقوط حکومت سوریه اشاره کرده است. وی کوشیده است تا به مخاطبان هوادار مقاومت، نشان‌دهنده اقدامات دولت سوریه برای حل‌وفصل مسائل، جدی است و از سوی دیگر، تلاش معارضان و حامیان‌شان برای سقوط نظام سوریه، برپایه اطلاعات غلط و در نتیجه ارزیابی نادرست از آینده صورت‌گرفته است. وی، همچنین به آگاهی‌بخشی پیرامون تفکر و نگرش داعش و گروه‌های تکفیری نسبت به سایر فرقه‌ها و عقاید سیاسی و مذهبی پرداخته و هوادارانش را به وحدت قومی و طائفه‌ای در لبنان (با وجود اختلافات) دعوت کرده است (نصرالله، ۲۰۱۳).

۲- رهبری الهام‌بخش شهید نصرالله در مواجهه با مخاطب هوادار

جوزف نای، رهبرانی را که از «قدرت نرم» بیشتری استفاده می‌کنند «رهبران الهام‌بخش» معرفی کرده است و برخورداری از مهارت‌های «هوش احساسی»، «ارتباطات» و «چشم‌انداز» را لازمه اعمال این سبک رهبری می‌داند. مطالعه بیانات دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است، وی از این مهارت‌ها در موارد متعددی متناسب با موقعیت مخاطبان هوادار استفاده کرده است.

۱-۲- بهره‌برداری شهید نصرالله از هوش احساسی در رهبری

به عقیده نای، داشتن مهارت هوش احساسی موجب می‌شود رهبر بتواند اهداف مطلوب و ارزش‌هایش را به دیگران (اعم از پیروان و غیر آنها) انتقال دهد و از این طریق ایشان را مجذوب خود نماید. برخورداری از هوش احساسی ممکن است ذاتی یا اکتسابی باشد و با گذشت زمان و انباشت تجربه، افزایش یابد. با کار بست این مهارت، رهبر یک گروه می‌تواند کاریزمای خود را در شرایط و محیط‌های متفاوت، تحت کنترل و مدیریت قرار دهد.

۱-۱-۲- تسلط بر خود در مواجهه با مخاطب هوادار

مطالعه سخنان دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است که وی با تسلط بر خود در نحوه سخنرانی، جامعیت محتوای سخن و عینیت‌بخشی به سخنان در طول زمان، توانسته است به خلق کاریزما، تأیید یا افزایش آن نزد هواداران نائل آید. وی در سخنرانی‌هایش با بیان وعده‌هایی برای آینده لبنان و تحقق آنها، کاریزمایی فراتر از ویژگی‌های ذاتی، انقلابی یا مذهبی خود کسب نموده است و به مرور زمان موجب امیدبخشی بیشتر به مخاطب هوادار در خصوص آینده‌ای دست‌یافتنی برای لبنان گشته است. از جمله وعده‌هایی که با گذشت زمان تحقق یافته و بر بُعد کاریزماتیک شخصیت شهید نصرالله نزد هواداران افزوده است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- وعده آزادی شیخ عبدالکریم عبید، ابوعلی دیرانی، سمیر قنطار و همه‌ی اسرای زندان‌های رژیم اسرائیل و نیز آزادسازی باقیمانده‌ی خاک لبنان از اشغال رژیم اسرائیل، وعده آغاز شکست‌های رژیم اسرائیل و پیروزی‌های لبنان (نصرالله، ۲۰۰۰).
- وعده رشد روزافزون و راه‌اندازی عملیات مقاومت در عراق (نصرالله، ۲۰۰۳).

- وعده استمرار پیروزی‌ها پس از ۲۵ مه ۲۰۰۰ و ورود به مرحله پیروزی‌ها و آغاز دوران شکست‌های رژیم اسرائیل (پیش از جنگ ۳۳ روزه) (نصرالله، ۲۰۰۶).
 - وعده نزدیک بودن پایان داعش در عراق و سوریه (نصرالله، ۲۰۱۶).
- شهید نصرالله، همچنین با دستیابی به هر پیروزی، علاوه بر عمل به وعده‌هایش، فروریختن هیمنه آمریکا و رژیم اسرائیل و شکست برنامه‌های دشمن برای منطقه (غرب آسیا) را متذکر شده است. وی با تشریح این موضوع‌ها و تکرار آنها در هر سال (متناسب با شرایط سیاسی منطقه و جهان)، کاریزمای خود را نزد هواداران و سایر گروه‌های مخاطب افزایش داده است.

۲-۱-۲- برقراری ارتباط با مخاطب هوادار

مطالعه سخنان دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان داده است، شهید نصرالله، به‌منظور برقراری ارتباط با مخاطب هوادار خود به بافت فرهنگی و مذهبی آنان توجه داشته و از روش تحسین شخصیت‌های شهیر یا شهدای حزب‌الله، به‌منظور همراهی با هواداران بهره برده است. وی در تمامی سخنرانی‌های عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) کوشیده است تا یاد همه افرادی که در به‌دست‌آمدن این پیروزی نقشی داشته‌اند را زنده نگه دارد و از آنان تقدیر نماید؛ ازجمله شواهد کاربست این روش می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- تقدیر و تحسین از مجاهدت افرادی چون سیدعباس موسوی (و همسر و فرزندش)، امام موسی صدر، شیخ احمد یحیی، شیخ راغب حرب و شهدای عملیات‌های استشهادی چون احمد قصیر، عمار حمود و بلال فحص.
- قدردانی مکرر از دو نظام جمهوری اسلامی ایران و سوریه و نیز بزرگداشت و تجلیل از رهبران آنها.
- تمجید از تمامی شهدای مقاومت عضو گروه‌های مختلف همچون، حزب‌الله، جنبش امل، ارتش لبنان، نیروهای ملی لبنان، ارتش عربی سوریه، شهدای مقاومت فلسطین، شهدای قانا، نبطیه، سحمر و منصوروی.
- تقدیر از همه خانواده‌های شهدای مقاومت، جانبازان و اسراء، همه ساکنان مناطق درگیر در جنگ‌های مختلف با اسرائیل و نیز تمامی افرادی که با دعا یا حتی لبخند، مقاومت را همراهی کرده‌اند.

۲-۲- بهره‌برداری شهیدنصرالله از مهارت ارتباطات در رهبری ۱-۲-۲- برقراری ارتباط مؤثر (کلامی و غیرکلامی) با مخاطب هوادار

جوزف نای، بخشی از توانایی رهبران در برقراری ارتباط مؤثر با مخاطبان را به بهره‌گرفتن از عوامل غیرکلامی وابسته دانسته است. عواملی چون: زبان بدن و رفتار، محیط و محتوای سخنرانی، نمادهای استفاده شده در محل سخنرانی، نگاه و لحن سخن که می‌توانند پیام مورد نظر رهبر را بهتر منتقل کنند. شهیدنصرالله از روش «سادگی بیان» در تمامی سخنرانی‌هایش بهره‌جسته و با عبارات ساده و همه‌فهم، مسائل پیچیده را به‌صورتی بیان نموده است که تمامی مخاطبان بتوانند پیام وی را به درستی دریافت کنند. وی مشکلات لبنان با رژیم اسرائیل، مسائل فلسطین، مسائل مرتبط با جهان عرب و نقشه‌های آمریکا برای منطقه را با این روش تبیین نموده است. با ظهور گروه‌های تکفیری، شهید نصرالله بازهم با همین روش به تشریح و تبیین اوضاع منطقه پرداخته است.

از آنجا که در لبنان، دین، آمیخته با فرهنگ و زندگی روزمره‌ی مردم است، استفاده از تحریک «احساسات دینی» برای تخریب روحیه یا برعکس، افزایش انسجام گروهی در بسیاری از مقاطع تاریخ سیاسی- اجتماعی کاربرد داشته است. همچنین، دبیرکل حزب‌الله لبنان در مواقع بسیاری از این قاعده برای انسجام‌بخشی بیشتر مخاطبان هوادار بهره می‌برده است. نصرالله در ابتدای تمامی جشن‌های سالروز آزادسازی جنوب لبنان (۲۰۰۰-۲۰۱۸)، سخنان خود را با «حمد و تسبیح خداوند»، «تعزیز خاندان رسول‌الله اعظم صلوات‌الله‌علیه‌وآله» و «یادآوری آیاتی از قرآن کریم» آغاز کرده است. وی همچنین، متناسب با هم‌زمانی عیدالتحریر با مناسبت‌های مذهبی شیعیان از برقراری ارتباط میان آن مناسبت تاریخی با استقامت رزمندگان حزب‌الله، مردم مناطق جنوب نیز استفاده کرده است. به‌عنوان نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

اولین جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال ۲۰۰۰، هم‌زمان با اربعین حسینی (سلام‌الله‌علیه) بوده است و شهیدنصرالله در ابتدای بیاناتش با اشاره به رایج‌ترین عبارت توصیفی در مورد واقعه کربلا - «پیروزی خون بر شمشیر»- تأکید کرده است، آنان در این روز گردهم آمده‌اند تا بر تداوم راه و اندیشه حضرت ابا‌عبدالله‌الحسین علیه‌السلام پیمان ببندند و نشان دهند چگونه خون بر شمشیر فائق آمده و بینی هر مستکبری را به خاک ساییده است (نصرالله، ۲۰۰۰).

دبیرکل حزب‌الله لبنان در بیانات خود در نهمین سالروز عیدالتحریر، هواداران را به تحقق وعده‌ی الهی بشارت داده است. وی ابتدا با اشاره به آیه ۴ سوره قصص^۱، فرعون امروز را آمریکا و رژیم اسرائیل معرفی نموده و سپس وعده الهی برای مستضعفان در آیه بعد را یادآور شده است^۲ (نصرالله، ۲۰۰۸).

جشن آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ مه ۲۰۱۱، همزمان با ولادت دخت پیامبر اکرم صلوات‌الله‌علیه‌وآله در کنار مقام حضرت شیث نبی علیه‌السلام برگزار شده است. دبیرکل حزب‌الله لبنان علاوه بر «بهره‌بردن از محیط» برای تهییج احساسات دینی هواداران، باز هم با استناد به آیات قرآن، عبارت «اسرائیل سست‌تر از خانه عنکبوت است» را به کار برده است. وی با تکرار این عبارت نه‌تنها بزرگی رژیم اسرائیل را در ذهن هواداران شکسته است؛ بلکه آسان بودن شکست رژیم اسرائیل را به آنان القاء و اراده و اعتماد به نفس آنان را درمقابل دشمن افزایش داده است (نصرالله، ۲۰۱۱).

جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال ۲۰۱۵ در ایام ولادت سیدالشهداء حضرت اباعبدالله‌الحسین علیه‌السلام برگزار شده است. شهید نصرالله، بازم با اشاره‌ای کوتاه به مجاهدت‌های ایشان و استفاده از مفاهیم استعاری، هوادارانش را به همراهی و هم‌ذات‌پنداری با آن حضرت سوق داده است. وی با استفاده از احساسات دینی هواداران، آنان را به بلندهمتی و استعانت به اباعبدالله علیه‌السلام و صبر و بردباری در برابر فقدان عزیزان، جانبازی و اسارت آنها فراخوانده است.

۲-۲-۲- استفاده از نمادها و نشانه‌ها در مواجهه با مخاطب هوادار

نای معتقد است تمامی ابزارهایی که بتوانند اثرگذاری پیام روی مخاطب را افزایش دهند، در پذیرش خواسته رهبر توسط مخاطبان مؤثرند. شهید نصرالله نیز استفاده از این ایده را در برگزاری جشن‌های آزادسازی جنوب دور از نظر نداشته است. «نام‌گذاری» جشن هر سال با عباراتی کوتاه و نیز «تنوع مکان» برگزاری جشن ازجمله، روش‌های استفاده از نمادها و نشانه‌ها در برقراری ارتباط با هواداران بوده است.

۱. إن فرعونَ علی فی الارض و جعلَ اهلهم شیعاً یستضعفُ طائفهً منهم یدیحُ ابناءهم و یستحیی نساءهم إنه کان من المفسدین؛ همانا فرعون (در سرزمین مصر) سرکشی و برتری‌جویی کرد و مردمانش را گروه‌گروه ساخت، درحالی‌که، گروهی از آنان را زیون و ناتوان گرفت، پسرانشان را سر می‌برید و زنانشان را زنده می‌گذاشت؛ بی‌تردید وی از مفسدان بود. سوره قصص آیه ۴.

۲. و نرید أن نمّن علی الذین أستضعفوا فی الارض و نجعلهم ائمه و نجعلهم الوارثین و نمکن لهم فی الارض و نری فرعون و هامان و جنودهما ما کانوا یحذرون؛ ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین منت نهمیم و آنان را پیشوا و وارثان روی زمین قرار دهیم... سوره قصص آیه ۵.

مشاهده مکان‌های برگزاری عیدالتحریر در نقشه لبنان نشان داده است این جشن در سال‌های متوالی، تقریباً در همه مناطق آزادشده در سال ۲۰۰۰ و نوار هم‌مرز با مناطق اشغالی سوریه و فلسطین برگزار شده است. «بنت جبیل، بقاع غربی، بعلبک، هرمل، صور و نبطیه» به ترتیب پرتکرارترین تا کم‌تکرارترین مکان‌های برگزاری جشن آزادسازی بوده‌اند. این تنوع مکانی، علاوه بر ایجاد رعب در میان مخالفان لبنان، موجب دل‌گرمی ساکنان مناطق مرزی و تقدیر از آنان برای استقامت و مجاهدت در برابر رژیم اسرائیل گشته است. همچنین، نام‌گذاری عیدالتحریر در سال‌های مختلف، به‌منظور امیدبخشی به مخاطبان هوادار، روش دیگری است که از آن استفاده شده است. از جمله می‌توان به این نام‌ها اشاره کرد: «انتصار وطن ... فجر اُمه»^۱ در سال ۲۰۱۲، «نبضُ المقاومة إنتصار»^۲ در سال ۲۰۱۵، «نصرُ الوطن و کرامة أمة»^۳ در سال ۲۰۱۶، «النصر یلیق بِکم»^۴ در سال ۲۰۱۸.

۳-۲. بهره‌گیری شهید نصرالله از مهارت چشم‌انداز در رهبری

دیدگاه نای، مهارت «چشم‌انداز» همان مهارت‌داشتن در نشان‌دادن تصویری الهام‌بخش از آینده‌ی وقایع برای پیروان است. این مهارت به تفکرات و ارزش‌های مطلوب رهبر معنا می‌بخشد و بیشتر برای ایجاد اهداف مشترک میان مخاطبان به‌کار گرفته می‌شود؛ طوری که رهبر می‌تواند به کمک این تصویرسازی، وضعیت موجود را به‌سوی تغییر در جهت وضع مطلوبش هدایت کند. به عقیده نای، دور یا نزدیک بودن تصویرسازی‌ها به سبک رهبری (الهام‌بخش یا تراکشی) رهبر بستگی دارد و حدود مشخصی نمی‌توان برای آن قائل شد.

دبیرکل حزب‌الله لبنان نیز با استفاده از سبک رهبری الهام‌بخش در برابر مخاطبان هوادارش از این مهارت به خوبی بهره‌برده و آن را برای ساختن اهداف مشترک بزرگی به‌کار گرفته است. شهید نصرالله در تمامی سخنرانی‌هایش، تصویری امیدبخش از آینده‌ی لبنان، مقاومت و منطقه ارائه نموده است. ویژگی برجسته و قابل تأمل این تصویرسازی‌ها، تحقق یافتن آنها با گذشت زمان و در نتیجه، افزایش کاریزمای شخصیت و مقبولیت وی نزد هواداران بوده است.

۱. پیروزی وطن، طلوع امت.

۲. نبض مقاومت، پیروزی است.

۳. پیروزی وطن و کرامت امت.

۴. شما شایسته‌ی پیروزی هستید.

شهید نصرالله در اولین جشن آزادسازی جنوب لبنان، بارها از تصویرسازی آینده استفاده کرده است. وی با تأکید بر کسب اولین پیروزی یک کشور عربی در برابر رژیم اسرائیل و بازپس‌گیری کامل سرزمین در این روز برای اولین بار، عبارت «آغاز دوره پیروزی‌ها برای مقاومت لبنان و شکست‌ها برای رژیم اسرائیل» را بیان نموده و تصریح کرده است: «این پیروزی، دوره‌ی جدید را ایجاد می‌کند و دوره‌ی پیشین را دور می‌اندازد» (نصرالله، ۲۰۰۰). وی حتی پا را فراتر نهاده و علاوه بر «تخریب تصاویر ذهنی دشمن ساخته» تأکید کرده است که شیخ عبدالکریم عبید، ابوعلی دیرانی، سمیر قنطار و همه اسرای موجود در زندان‌های رژیم اسرائیل، این‌شاءالله به‌زودی نزد شما باز خواهند گشت. مزارع شبعاء، این‌شاءالله به‌زودی به لبنان بازخواهند گشت... مقاومت «اسرائیل وسیع» را شکست داده و «اسرائیل عظیم» را نیز شکست خواهد داد» (نصرالله، ۲۰۰۰). به این ترتیب باگذشت زمان و عملی‌شدن این وعده‌ها، علاوه بر ارتقای کاریزمای شخصیت خود، وعده‌های آینده‌اش را نیز محقق‌شدنی و دست‌یافتنی نشان داده است.

شهید نصرالله در سخنرانی عیدالتحریر سال ۲۰۰۳ با انتقاد از افرادی که پس از سقوط بغداد، سرنوشت ملت عرب را شکست؛ ذلت و شرم نامیده‌اند، به پیروزی لبنان بر رژیم اسرائیل در شرایط پراکندگی گروه‌ها و فرقه‌ها، فقر و ضعف نسبت به مخالفان اشاره و تأکید کرده است: «ما ملتی هستیم که قادر است پیروزی بسازد... این، حجتی الهی برای همه‌ی دولت‌ها و همه‌ی مردم است» (نصرالله، ۲۰۰۳). وی با تأکیدش بر امکان تداوم پیروزی‌های لبنانی‌ها و ملت‌های عرب منطقه، کوشیده است تا امید به پیروزی را به مخاطب هوادار القاء و تخریب تصاویر ذهنی به‌وسیله دشمن را خنثی یا کم‌اثر نماید.

شهید نصرالله در سخنرانی جشن آزادسازی جنوب سال ۲۰۱۱ با تشریح ترس و ناتوانی رژیم اسرائیل در برابر مسلمانان، ضمن دعوت از تمامی مسلمانان جهان برای اخذ تصمیمی بزرگ در مقابله با رژیم اسرائیل و ساختن اراده جمعی در این راه به هواداران مقاومت اطمینان داده است: «پیروزی بسیار نزدیک است. تغییر تمامی معادلات نزدیک است. این هجوم آمریکا و رژیم اسرائیل به منطقه و مردم، هیچ نتیجه‌ای ندارد و نخواهد داشت» (نصرالله، ۲۰۱۱). وی با زهم با ارائه تصویری اطمینان‌بخش از آینده‌ی لبنان و منطقه، هواداران جبهه مقاومت را در پیگیری اهداف و تلاش برای دستیابی به آنها تهییج کرده است.

دبیرکل حزب‌الله لبنان در عیدالتحریر سال ۲۰۱۴، همگان را به «ایمان و اعتماد به قدرت و توان رویارویی با چالش‌ها و رقم‌زدن پیروزی‌ها» فراخوانده و تأکید کرده است «به برکت این

معادله طلایی از رژیم اسرائیل و تهدیدات، طمع‌ها و هراس‌افکنی‌هایش نمی‌ترسیم... خط مقاومت، انسجام‌یافته، پیش‌رفته و به‌زودی پیروز خواهد شد» (نصرالله، ۲۰۱۴). نصرالله در این جشن نیز با ارائه‌ی تصویری الهام‌بخش از آینده‌ی مقاومت، موجب تقویت روحیه‌ی مخاطبان هوادار، تشجیع و افزایش قدرت اراده‌شان شده است.

۴-۲- بهره‌مندی شهید نصرالله از هوش محیطی در رهبری مخاطبان هوادار

به عقیده جوزف نای، «هوش محیطی» یا همان شِمّ سیاسی، مهارتی است جامع که دربردارنده‌ی تمامی مهارت‌های مورد نیاز رهبران است و سه بعد عملیاتی آن، «شناخت شرایط اثرگذاری بر مخاطب»، «خلق شانس اثرگذاری» و «تطبیق سبک رهبری با شرایط محیطی» هستند. مطالعه سخنرانی‌های دبیرکل حزب‌الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب لبنان (۲۰۰۰-۲۰۱۸) نشان‌دهنده، بارزترین ویژگی رهبری او، بهره‌مندی از شِمّ سیاسی و هوش محیطی‌اش است. وی در تمامی سال‌های مذکور، متناسب با وقایع جاری در منطقه، توان اثرگذاری خود بر محیط و شِمّ سیاسی‌اش را از سه طریق به رخ مخاطبان کشیده است: «توصیف واقعی وضعیت منطقه»، «ارائه تحلیل از چگونگی وقوع آن وضعیت به‌کمک اطلاعات پنهان و آشکار» و «پیش‌بینی آینده‌ی واقعه‌ی مورد بحث». به‌علاوه، تحقق هریک از پیش‌بینی‌ها، موجب به‌رخ کشیدن شِمّ سیاسی وی در نیز گشته است. از سوی دیگر، دبیرکل حزب‌الله لبنان در عید التحریر هر سال با انتخاب موضوع متناسب با شرایط محیطی هواداران و متناسب با اهمیت آن، توانایی خود در «خلق شانس اثرگذاری بیشتر» و «تطبیق سبک رهبری‌اش متناسب با شرایط محیطی» را آشکار ساخته است. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

شهید نصرالله در جشن آزادسازی جنوب لبنان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ - که ترور رفیق حریری در آن واقع شد- مخاطبان هوادار مقاومت را حول سه موضوع خطاب قرار داده است: «مسئول دانستن هواداران در تثبیت پیروزی»، «لقای آغاز دوره‌ی سقوط رژیم اسرائیل و پیروزی لبنان در مقابل مجهزترین ارتش منطقه» و «تصویرسازی از آینده‌ی روشن و پرامید». وی از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱ بیشترین تمرکز بیاناتش در مواجهه با مخاطبان هوادار مقاومت را به «افشای نقشه‌های پشت پرده برای تخریب مقاومت»، «اصرار بر شکست این پروژه‌ها» و «تلاش برای وحدت‌آفرینی و رفع اختلافات گروه‌های لبنانی به‌ویژه در موضوع انتخابات و تشکیل دولت‌ها» اختصاص داده است. نصرالله از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ و پس از ظهور داعش در سوریه و عراق نیز کوشیده تا خطر بزرگ و جدی ظهور داعش را نشان دهد و آن را در راستای تحقق اهداف منطقه‌ای آمریکا برای حمایت

از رژیم اسرائیل تصویر کند. آشکار شدن نقشه‌هایی که وی به وجود آنها در منطقه اشاره کرده و نیز تحقق پیش‌بینی شکست رژیم اسرائیل و داعش در برابر مقاومت، علاوه بر بهر خ کشیدن شمّ سیاسی، کاریزمای وی را نزد مخاطبان هوادارش بالا برده است.

شکل ۲: مدل مفهومی سبک رهبری شهید نصرالله در مواجهه با هواداران (منبع: نگارندگان)

تصویر فوق، شمای کلی سبک رهبری شهید نصرالله در سخنرانی‌های عیدالتحریر (۲۰۰۰-۲۰۱۸) در مواجهه با مخاطبان هوادارش را براساس نظریه قدرت رهبری نای نشان داده است. این مدل، دربردارنده مهارت‌های مورد نظر نای برای استفاده از دو سبک رهبری تراکنشی و الهام‌بخش و نیز تکنیک‌های به‌کارگیری این مهارت‌ها توسط شهیدنصرالله است.

بحث و نتیجه‌گیری

مقاله حاضر در پاسخ به این سؤال نگاشته شده است که «سبک رهبری سیدحسین نصرالله در مواجهه با مخاطب هوادار چگونه بوده است؟» به این منظور تلاش شد با توجه به نظریه قدرت و رهبری جوزف نای و فارغ از مطالعه‌ی ابعاد شخصیتی و مذهبی دبیرکل شهید حزب‌الله لبنان، سبک رهبری وی در مواجهه با مخاطب هوادار مورد مطالعه قرار گیرد. جوزف نای، سبک رهبری رهبران را به دو نوع الهام‌بخش (با بهره‌گیری از قدرت نرم) و تراکنشی (با بهره‌گیری از قدرت سخت) تقسیم نموده و بهره‌مندی از هوش محیطی (شمّ سیاسی) را ویژگی جامع‌تر از تمام ویژگی‌های رهبری الهام‌بخش یا تراکنشی می‌داند. نمونه‌ی مورد مطالعه در این مقاله، سخنرانی‌های شهیدنصرالله در عیدالتحریر سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ بوده و یافته‌های آن نشان داده است که دبیرکل حزب‌الله لبنان «تلفیقی از هر دو سبک رهبری الهام‌بخش و تراکنشی» را در مواجهه با هواداران استفاده کرده است. با این حال، می‌توان گفت وی برای این گروه از مخاطبان، بیشتر از روش‌های اعمال قدرت نرم و سبک رهبری الهام‌بخش و مهارت‌های «هوش احساسی»، «ارتباطات» و «چشم‌انداز» بهره برده است. «تحسین شخصیت‌های محبوب و عموم مجاهدان و وفاداران به مقاومت» در نظر هواداران، «انتخاب مکان‌های برگزاری جشن» در نوار مرزی و «به‌تصویرکشیدن آینده‌ای پرامید و بدون شکست برای لبنان» از جمله روش‌های مورد استفاده‌ی شهیدنصرالله و مؤید برخورداری وی از مهارت‌های مورد نیاز رهبری الهام‌بخش دربرابر مخاطبان هوادار بوده‌اند. وی برای اعمال رهبری تراکنشی خود در مواجهه با هواداران، دو مهارت «سازمانی» و «سیاسی» مورد نظر نای را با استفاده از «مدیریت ساختار سازمانی»، «مدیریت گردش اطلاعات سازمانی» و «چانه‌زنی برای حفظ موقعیت برتر خود»، اغلب با روش آگاهی‌بخشی به هواداران به‌کارگرفته است. دبیرکل حزب‌الله لبنان برای نمایش مهارت سیاسی خود هرگز از اعمال زور و اجبار برای هواداران استفاده نکرده است. مدیریت ساختار سازمانی با روش تشویق و تحسین مخاطبان هوادار در این سخنرانی‌ها صورت گرفته است. همچنین،

گردش اطلاعات به‌منظور روحیه‌بخشی و نمایش قدرت تسلیحاتی و نظامی حزب‌الله باتکیه بر وجود نیروی معنوی و غیرقابل قیاس با تجهیزات صورت گرفته است. مهارت سیاسی نه با اعمال زور و چانه‌زنی برای نمایش برتری، بلکه با آگاهی‌بخشی از شرایط سیاسی و نمایش برتری اهداف و ارزش‌های خود نسبت به سایر گروه‌ها موجب همراه‌سازی مخاطب هوادار شده است. پیشنهاد می‌شود سایر پژوهشگران، نمونه‌های دیگری از سخنرانی‌های شهیدنصرالله را با استفاده از نظریه نای یا تلفیقی از نظریات مرتبط با سبک رهبری و ویژگی‌های شخصیتی وی به‌ویژه در ابعاد انقلابی و مذهبی مورد مطالعه قرار دهند تا علاوه بر گسترش ادبیات سیاسی حزب‌الله لبنان، بتوان سبک رهبری نصرالله در مواجهه با گروه‌های مخاطبش را استخراج نمود.

منابع و مأخذ

- اردیزی، فرج‌اله (۱۳۸۹). «عملیات روانی حزب‌الله علیه رژیم صهیونیستی». *فصلنامه مطالعات عملیات روانی*، شماره ۲۶.
- احمدی، وحیده (۱۳۹۱). «تبیین نقش و عملکرد رهبر مقاومت لبنان در جنگ هشت روزه غزه». *مطالعات فلسطین*، شماره ۱۸، ۷۱-۹۴.
- باصری، احمد (۱۳۸۶). «افکار عمومی در جنگ ۳۳ روزه لبنان، فرایند شکل‌گیری و تحول آن». *فصلنامه مطالعات عملیات روانی*، شماره ۱۸، ۱۴۸-۱۷۰.
- بیدقی‌قره‌باغ، آریتا (۱۳۹۲). «رهبری انقلابی سیدحسن نصرالله؛ رهبر جنبش حزب‌الله لبنان». مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور. تهران.
- بلقزیر، عبدالله (۱۳۸۸). *حزب‌الله از آزادسازی تا بازدارندگی (۱۹۸۲-۲۰۰۶)*. (ترجمه: علی شمس). مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور. تهران.
- پایگاه مقاومت اسلامی لبنان (۱۳۹۱). «سخنرانی سیدحسن نصرالله در دوازدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، *پایگاه مقاومت اسلامی لبنان*، قابل دسترسی در: <http://www.moqawama.ir/?speech=910305>
- پایگاه مقاومت اسلامی لبنان (۱۳۹۲). «سخنرانی سیدحسن نصرالله در سیزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، *پایگاه مقاومت اسلامی لبنان*، قابل دسترسی در: ۱۳۹۲:
- <http://moqawama.ir/?speech=920304>
- پایگاه مقاومت اسلامی لبنان (۱۳۹۳). «سخنرانی سیدحسن نصرالله در چهاردهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، *پایگاه مقاومت اسلامی لبنان*، قابل دسترسی در: <http://www.moqawama.ir/?speech=930304>

پایگاه مقاومت اسلامی لبنان (۱۳۹۴). «سخنرانی سیدحسین نصرالله در پانزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان. قابل دسترسی در:

<http://www.moqawama.ir/?speech=940303>

پایگاه مقاومت اسلامی لبنان (۱۳۹۵). «سخنرانی نصرالله در شانزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، قابل دسترسی در:

<http://www.moqawama.ir/?speech=950305>

دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۸۶). «جنگ نامتقارن لبنان و امنیت ملی اسرائیل». فصلنامه سیاست خارجی. سال بیست و یکم. شماره ۱. ۵۷-۹۲.

زارعان، احمد (۱۳۹۳). «بررسی روند تبدیل جنبش اسلامی حزب‌الله لبنان از قدرتی محلی به قدرت ملی و منطقه‌ای». نشریه مطالعات راهبردی جهان اسلام، شماره ۵۹، ۳۷ تا ۶۸

عتریبی، طلال (۱۳۸۰). «مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی: نمونه لبنان». فصلنامه مطالعات فلسطین. شماره ۷.

قاسم، نعیم (۱۳۸۳). حزب‌الله لبنان؛ خط‌مشی گذشته و آینده آن. (ترجمه: محمد مهدی شریعتمداری). انتشارات اطلاعات. تهران.

مبینی، محمد و بهزار قاسمی (۱۳۹۸). «دستاوردهای مقاومت اسلامی لبنان در منظومه فکری سیدحسین نصرالله و تأثیر آن بر امنیت محور مقاومت». نشریه آفاق امنیت. دوره ۱۲، شماره ۴۴، ۵-۳۳.

نای، جوزف (۱۳۸۷). رهبری و قدرت هوشمند. (ترجمه: گلشن پژوه، محمودرضا و الهام شوشتری‌زاده). مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر. تهران.

نصرالله، سیدحسین (۲۰۰۰). «بیانات سیدحسین نصرالله در جشن مقاومت و آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، قابل دسترسی در:

<http://www.moqawama.ir/?speech=790306>

همشهری آنلاین (۱۳۸۸). «بیانات سیدحسین نصرالله در جشن مقاومت و آزادسازی جنوب لبنان»، همشهری آنلاین، قابل دسترسی در:

<http://hamshahrionline.ir/print/824301>

العلاقات الاسلامیه حزب‌الله (۲۰۰۲)، «کلمة السید نصرالله فی عید المقاومة والتحریر»، متوفر فی: <https://mediarelations-lb.org/article.php?id=1054&cid=144#.Wy7aNKczbDc>
العلاقات الاسلامیه حزب‌الله لبنان (۲۰۰۸)، «کلمة السید نصرالله فی عید المقاومة والتحریر»، العلاقات الاسلامیه حزب‌الله لبنان، متوفر فی:

<https://mediarelations-lb.org/article.php?id=6374&cid=144#.Wy7es6czbDc>

العلاقات الاسلامیه حزب‌الله لبنان (۲۰۱۷)، «کلمة السیدحسین نصرالله فی احتفال عید المقاومة والتحریر»، العلاقات الاسلامیه حزب‌الله لبنان، متوفر فی:

<https://mediarelationslb.org/article.php?id=14645&cid=144#.Wy7l3aczbDc>

العلاقات الاسلاميه حزب الله لبنان (٢٠١٨)، «كلمة الأمين العام لحزب الله سماحة السيد حسن نصرالله التي ألقاها عبر الشاشة لمناسبة عيد المقاومة والتحرير» العلاقات الاسلاميه حزب الله لبنان، متوفر في:

<https://mediarelationslb.org/article.php?id=14875&cid=144#.Wy7mV6czbDc>
موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان (٢٠٠٣)، «كلمة الأمين العام لحزب الله في الاحتفال الشعبي بمناسبة الذكرى الثالثة لانتصار المقاومة والتحرير»، متوفر في:

<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2062&cid=141>
موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان (٢٠٠٥)، «النص الكامل لكلمة الأمين العام لحزب الله في الذكرى السنوية الخامسة لعيد المقاومة والتحرير»، موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان، متوفر في:

<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2095&cid=141>
موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان (٢٠٠٦)، «كلمة الأمين العام لحزب الله السيد حسن نصرالله في العيد السادس للمقاومة والتحرير»، موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان، متوفر في:

<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2130&cid=141>
موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان (٢٠١٠)، «كلمة الأمين العام لحزب الله السيد حسن نصرالله في السنوية العاشرة للتحرير»، موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان، متوفر في:

<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=16982&cid=141>
موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان (٢٠١١)، «النص الكامل لكلمة الأمين العام لحزب الله سماحة السيد حسن نصرالله في عيد المقاومة والتحرير»، موقع المقاومة الاسلاميه في لبنان، متوفر في:

<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=20819&cid=142>

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage Publications.